

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania H.U.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Łodzi
o niezrealizowane świadczenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 grudnia 2025 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 15 marca 2024 r., sygn. akt III AUa 1155/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

DS

UZASADNIENIE

Decyzją z 1 września 2023 r. (sygn. akt Nr [...]), Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Łodzi, po rozpatrzeniu wniosku z 1 sierpnia 2023 r. odmówił H.U. prawa do niezrealizowanego świadczenia po Z.U. Wskazując na przepisy art. 136 i art. 116 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, organ rentowy zaznaczył, że w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenie określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych podniósł, że Z.U. do dnia zgonu nie złożył wniosku o ustalenie prawa do emerytury po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego, wobec czego brak jest podstaw do wypłaty emerytury po osiągnięciu wieku emerytalnego w ramach niezrealizowanego świadczenia.

Sąd Okręgowy w Sieradzu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 8 listopada 2023 r. (sygn. akt IV U 440/23), wydanym w sprawie H.U., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Łodzi, o niezrealizowane świadczenie, oddalił odwołanie.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu wywiodła odwołująca, po rozpoznaniu której Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 15 marca 2024 r. (sygn. akt III AUa 1155/23), oddalił apelację.

Skargę kasacyjną do wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi, do Sądu Najwyższego wywiodła odwołująca, zaskarżając judykat w całości, zarzucając rażące naruszenie prawa materialnego, polegające na błędnej wykładni oraz niewłaściwym zastosowaniu przez Sąd przepisu prawa materialnego bez jego wszechstronnego rozważenia, a dokładniej tj. art. 116 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez jego błędną wykładnię i niezastosowanie, polegające na uznaniu, że prawo do emerytury w obniżonym wieku, z tytułu pracy w szczególnych warunkach nie uprawnia do wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie przyznania emerytury, podczas gdy, prawo do emerytury w obniżonym wieku, z tytułu pracy w szczególnych warunkach winno być potraktowane na równi z prawem do świadczenia przedemerytalnego lub zasiłku przedemerytalnego, w rozumieniu tego przepisu, co winno skutkować wszczęciem postępowania z urzędu.

Wobec tak postawionych zarzutów skarżąca wniosła o:

1. uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi w innym składzie, a w przypadku stwierdzenia podstaw — uchylenie w całości również zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu i przekazanie sprawy do rozpoznania temu Sądowi;

2. ewentualnie, uchylenie zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcie sprawy, co do istoty;
3. zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;
4. rozpoznanie sprawy na rozprawie.

Skarżąca w wywiedzionej skardze kasacyjnej wniosła także o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona oraz w sprawie wyłoniło się istotne zagadnienie prawne, które potrzebuje wykładni przepisu art. 116 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, które budzi poważne rozbieżności w orzecznictwie sądów.

W uzasadnieniu wniosku skarżąca stwierdziła, że oczywista zasadność skargi, wobec przedstawionego rażącego naruszenia przez Sąd Apelacyjny w Łodzi przepisów prawa. Sąd Apelacyjny dokonał bowiem błędnego zastosowania art. 116 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poprzez jego błędną wykładnię. Błędne stanowisko Sądu Apelacyjnego, a także Sądu Okręgowego, doprowadziło do wydania wadliwych orzeczeń, których wzruszenie w drodze skargi kasacyjnej jest jedyną możliwością dla apelującej.

Pismem z 17 lipca 2024 r., skarżąca wykonując zobowiązanie Sądu do uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej, w pierwszej kolejności wskazała na wartość przedmiotu zaskarżenia, która po szczegółowym wyliczeniu zawartym w ww. piśmie - jej zdaniem wyniosła 109.652,80 zł.

Następnie w piśmie znalazły się uzupełnienia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, co do wysokości otrzymywanej przez Z.U. emerytury. Natomiast w dalszej części pisma, skarżąca wskazała, że dodatkowo w sprawie pojawiło się zagadnienie prawne, które potrzebuje wykładni przepisu art. 116 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS: czy w sytuacji osiągnięcia przez osobę pobierającą emeryturę w obniżonym wieku, z tytułu pracy w warunkach szczególnych powszechnego wieku emerytalnego, postępowanie o przyznanie emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, na podstawie art. 116 ust 1a ustawy o emeryturach lub rentach z FUS winno być wszczęte z

urzędu? Jak wskazuje skarżąca, zagadnienie to budzi poważne rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Pismem z 30 września 2024 r., skarżąca wniosła do Sądu Najwyższego o pominięcie przedstawionych przez organ rentowy wyliczeń, z uwagi na ich niespójność i nierzetelność, oraz o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości, na okoliczność prawidłowego wyliczenia prawidłowego wymiaru należnej Z.U. emerytury.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, postanowieniem z 7 października 2024 r. (sygn. akt III WSC U 42/24; III AUa 1155/23), ustalił wartość przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia z zastosowaniem art. 19 k.p.c. na kwotę 15.208 zł, jako sumę różnicy pomiędzy pobraną emeryturą wcześniejszą, a oczekiwaną emeryturą powszechną, wyliczoną z zastosowaniem art. 25 i 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wywiedziona w niniejszym postępowaniu nie mogła zostać przyjęta do dalszego rozpoznania.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być

zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Formułując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca z jednej strony wskazała, że skarga jest oczywiście uzasadniona – przywołała więc przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., z drugiej natomiast strony podniosła, że w sprawie pojawiło się zagadnienie prawne, które potrzebuje wykładni przepisu art. 116 ust. 1 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, które budzi poważne rozbieżności w orzecznictwie sądów – chodzi więc o przesłanki przedsądu określone w art. art. 398⁹ § 1 pkt 1 i pkt 2 k.p.c. Należy więc zauważyć, że tak sformułowany wniosek świadczy o jego bezzasadności. Nie można bowiem twierdzić, że skarga jest oczywiście uzasadniona - co oznacza oczywistą bezzasadność zaskarżonego orzeczenia, a więc niewymagającą jakichkolwiek dociekań lub analiz, a jednocześnie wskazywać na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, czy też konieczność dokonania wykładni przepisów - wymagających z natury rzeczy pogłębionych rozważań (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 lipca 2019 r., III CSK 148/19, LEX nr 2751796 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17, LEX nr 2497710). Tego typu argumentacja, nawet w sytuacji podnoszenia jej w sposób „ewentualny”, podważa zasadność wniosku.

Przechodząc do wskazanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przesłanek przedsądu podkreślenia wymaga, że odwołanie się do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że strona skarżąca musi wskazać, w czym (w jej ocenie) wyraża się „oczywistość” zasadności skargi

oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Strona skarżąca powinna więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126 i z 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto, przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji, w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Takiej okoliczności strona skarżąca jednak nie wykazała – nie wykazała bowiem naruszenia przez Sąd odwoławczy (a tym bardziej naruszenia kwalifikowanego) przepisów prawa materialnego lub procesowego. Zaznaczyć należy, że przywoływanie na potwierdzenie wystąpienia tej przesłanki przedsądu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 4 czerwca 2024 r. w sprawie o sygn. akt. SK 140/20, stwierdzającym niezgodność art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1251) z Konstytucją RP, jest całkowicie chybione. Przywołany wyżej przepis nie był bowiem podstawą zaskarżonej w niniejszej sprawie decyzji organu rentowego i w związku z tym nie był objęty przedmiotem postępowania sądowego. Spór w niniejszej sprawie dotyczył wyłącznie ustalenia, czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych był zobowiązany z urzędu do przeliczenia świadczenia Z.U., w związku z osiągnięciem przez niego powszechnego wieku emerytalnego (art. 136 i art. 116 ustawy emerytalnej). Niezrozumiałe jest przy tym, dlaczego strona skarżąca, jako podstawę wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (jej oczywistej zasadności), wskazuje przepis prawa materialnego (art. 25 ust. 1b ustawy rentowej), którego to przepisu nie wymienia w ogóle jako podstawy kasacyjnej. Sąd Najwyższy, uznając nawet za zasadny wniosek sformułowany na etapie przedsądu, nie mógłby w toku merytorycznego rozpoznawania skargi

kasacyjnej rozważać jego naruszenia - rozpoznając skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Jeżeli natomiast chodzi o powoływanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, w uzasadnieniu wniosku winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz powinny zostać przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego, w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 marca 2012 r., II PK 296/11, LEX nr 1214580; 11 czerwca 2013 r., II UK 71/13, LEX nr 1331300; 16 maja 2018 r., III UK 151/17, LEX nr 2553867; 12 maja 2021 r., I USK 163/21, LEX nr 3252537). Oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: (1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (wyrok Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571, z 5 lipca 2023 r., I CSK 6182/22, LEX nr 3578533), (2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. A. Góra-Błaszczkowska, Środki zaskarżenia w postępowaniu cywilnym. Komentarz do art. 367-424¹² k.p.c., Warszawa 2014, komentarz do art. 398⁹ wraz z przytoczonym orzecznictwem; postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179, z 13 lipca 2023 r., I CSK 2570/22, LEX nr 3582702), (3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i (4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub funkcje precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych

spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub gdy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468, z 7 lutego 2019 r., I UK 29/18, LEX nr 2617355 i z 27 kwietnia 2021 r., II PSK 68/21, LEX nr 3252281). Także w tym przypadku strona skarżąca nie wykazała istnienia przywoływanej przez siebie przesłanki przedsądu.

Natomiast odwołanie się do potrzeby wykładni przepisów prawnych, budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni, albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie, w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, Legalis nr 127030; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, Legalis nr 2701754 i z 9 września 2022 r., I CSK 1494/22, Legalis nr 2741242). Stronę skarżącą obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej, wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112 i z 29 września 2022 r. I CSK 3496/22, Legalis nr 2790349). Powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania w drodze stosownego jurydycznego wywodu, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Strona skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zdołała jednak wykazać, że w niniejszej sprawie mamy do

czynienia z przepisem prawnym, który nie doczekała się wykładni i wywołuje rzeczywiste wątpliwości w orzecznictwie. Nie wskazała nawet żadnych orzeczeń sądowych mających świadczyć o rozbieżności poglądów w tym zakresie.

Generalną zasadą prawa emerytalno-rentowego jest zasada wnioskowości. Zgodnie z art. 116 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Z literalnego brzmienia art. 116 ust. 1a tej ustawy, wynika obowiązek organu rentowego wszczęcia z urzędu postępowania o emeryturę, w sytuacjach w nim wymienionych - nie dotyczy on więc sytuacji, w której ubezpieczony pobiera wcześniejszą emeryturę. Mąż skarżącej nie pobierał ani zasiłku, ani świadczenia przedemerytalnego, lecz wcześniejszą emeryturę. Jak na to słusznie zwrócił uwagę Sąd odwoławczy, żaden przepis ustawy nie nakazywał - w sytuacji pobierania wcześniejszej emerytury, tak jak miało to miejsce w przypadku męża skarżącej - automatycznego (bez wniosku uprawnionego) przekształcenia tego świadczenia na emeryturę.

Z tych względów Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji, zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

DS.

[a.ł]